

NENH EYΘYMIADH: TO ANOIKEIO EΓΩ

Ζωή Σαμαρά

Γνώρισα τη Νένη Ευθυμιάδη με αφορμή την αποστολή του βιβλίου της *Οι πολίτες της σιωπής*. Η λιτή αφιέρωση ήταν σχεδόν προφητική για τη βαθιά φιλία που θα ακολουθούσε: «Με την ελπίδα μιας προσεχούς γνωριμίας». Την ίδια μέρα της έγραφα ότι εκείνο που με είχε συναρπάσει και δεν με άφηνε να διακόψω την ανάγνωση ήταν η ιδιόμορφη πολυφωνία, που χλεύαζε τις αρχές, όχι απλώς του μυθιστορήματός της –όπως μας πληροφορούσε το οπισθόφυλλο–, αλλά και της πεζογραφίας γενικά, ακόμη και τη σχετική θεωρία του Μπαχτίν. Μια μέρα, δεκαπέντε χρόνια αργότερα, μου τηλεφώνησε, όχι για να σχολιάσουμε, όπως πάντα, τα θαύματα του γράφειν ή του αντιγράφειν¹, αλλά για να μου πει εμπιστευτικά ότι είναι σοβαρά άρρωστη και ότι θα το έλεγε σε πολύ λίγους. «Θα το μάθουν όλοι σύντομα», πρόσθεσε με αυτοσαρκασμό, σαν να μιλούσε για τον επικείμενο θάνατο κάποιου εντελώς άγνωστου. Πώς αλλιώς θα αντιδρούσε η Νένη; «Η αρρώστια καλύπτει [τον άνθρωπο] με ταπεινώσεις», γράφει στο *Ο γιος του Μπίλυ Μπλου*², που κυκλοφόρησε εκείνη την εποχή. Σκέφτηκα πόσο εύκολα πέθαιναν οι ήρωες στα βιβλία της, συχνά απρόσμενα, με τρόπο ανεξήγητο. Ήταν σαν να προέβλεπε, με τη γραφή της, το δικό της πεπρωμένο.

Γραφή – πεπρωμένο. Δεν είναι τυχαίο που οι δύο αυτές λέξεις ήρθαν αυθόρμητα στη σκέψη μου. Πρόκειται για δύο σύνθετες έννοιες που επανέρχονται στο έργο της Ευθυμιάδη. Παράδειγμα, *Το Χρώμα του μέλλοντος*, που αρχίζει με μια παράδοξη θεωρία για τις σχέσεις λογοτεχνίας και πραγματικότητας:

Κάθε κείμενο πάσχει από μια ακινησία αφύσικη. Η ζωή τρέχει και αυτοσχεδιάζει ευφάνταστη, ενώ το χέρι, αφελές, σχηματίζει στο χαρτί λέξεις στατικές με υποχρεωτικά νοήματα, κώδικες συνεννόησης που φιλοδοξούν το ελάχιστο³.

Ο Άρης, ήρωας-αφηγητής του μυθιστορήματος, ταξιδεύει και γράφει, με στόχο να φτάσει σε μια απροσδιόριστη, μυστηριώδη πόλη, αφού πρώτα περάσει από τη Γενεύη και πετάξει τα γραπτά του στη λίμνη, προφανώς για να ταξιδέψουν με τον δικό τους τρόπο, χάρτινα καραβάκια στα παιδικά